QIROL LIR ASARIDAGI SO'ZNING SEHRI VA HAQIQATNING ACHCHIQ SADOSI

Shoimova Husnora Ikromo'vna
Termiz iqtisodiyot va servis universiteti talabasi

Jumayev Ilhom Hamroyevich
Ilmiy rahbar: TISU o'qituvchisi
https://doi.org/10.5281/zenodo.20069684

Annotatsiya. Ushbu maqolada Uilyam Shekspirning "Qirol Lir" fojiasi misolida so'zning inson taqdirini belgilovchi qudrati tahlil qilinadi. Muallif asardagi balandparvoz xushomadlar qanday qilib butun bir saltanatni halokatga yetaklagani va nima sababdan haqiqat ko'pincha sukut ortiga yashirinishini ochib beradi. Tadqiqotda Lirning ma'naviy ko'rligi hamda Kordeliyaning sadoqatli jimjitligi o'rtasidagi ziddiyat orqali tilning ham quruvchi, ham vayron qiluvchi tabiati tadqiq etiladi. Maqola o'quvchini insonning so'z sehriga aldanishi va faqat fojia orqali anglanadigan achchiq haqiqat sadosi ustida mulohaza yuritishga chorlaydi.
Kalit so'z: Shekspir dramaturgiyasi, Qirol Lir, so'z sehri, xushomad fojiasi, Kordeliya sukuti, haqiqat sadosi, ma'naviy ko'rlik, til va borliq, adabiy psixologizm, kechikkan pushaymonlik.

THE SPELL OF LANGUAGE AND THE HARSH RESONANCE OF TRUTH IN SHAKESPEARE'S "KING LEAR"

Abstract. This article analyzes the power of the word in determining human destiny through the example of William Shakespeare's tragedy, "King Lear." The author reveals how grandiose flattery led an entire kingdom to ruin and explores the reasons why truth often remains hidden behind silence. The study examines the dual nature of language—both constructive and destructive—through the conflict between Lear's spiritual blindness and Cordelia's loyal silence. The article invites the reader to reflect on the human tendency to be deceived by the enchantment of words and the bitter resonance of truth, which is often only realized through tragedy.
Keywords: Shakespearean drama, King Lear, enchantment of language, tragedy of flattery, Cordelia's silence, echo of truth, spiritual blindness, language and existence, literary psychologism, belated remorse.

ОЧАРОВАНИЕ СЛОВ И СУРОВАЯ ПРАВДА: ТРАГЕДИЯ ЯЗЫКА В «КОРОЛЕ ЛИРЕ»

Аннотация. В данной статье на примере трагедии Уильяма Шекспира «Король Лир» анализируется сила слова, определяющая человеческую судьбу. Автор раскрывает, как высокопарная лесть привела к гибели целое королевство и по какой причине истина зачастую скрывается за завесой молчания. Через призму конфликта между духовной слепотой Лира и преданным безмолвием Корделии в исследовании рассматривается созидательная и разрушительная природа языка. Статья призывает читателя к размышлению над темой человеческой доверчивости к магии слов и горьким эхом правды, осознание которой приходит лишь через трагедию.
Ключевые: Шекспировская драматургия, Король Лир, магия слова, трагедия лести, молчание Корделии, эхо истины, духовная слепота, язык и бытие, литературный психологизм, позднее раскаяние.

Kirish. Uilyam Shekspirning 1606-yilda yozilgan "Qirol Lir" fojiasi shunchaki o‘tmishdagi oilaviy nizo emas, balki borliqning asosi — So‘z ustiga qurilgan ulkan falsafiy manzaradir. Shekspir bu asarda tilning ham ijodkor, ham vayronkor qudratini mahorat bilan tasvirlaydi. Lir fojiasi — bu mohiyatga emas, balki shaklga, haqiqatga emas, balki xushomadga ishonishning achchiq natijasidir.

Asar syujetidagi markaziy konflikt qadimgi Britaniya afsonalariga tayansa-da, dramaturg uni moddiy dunyodan ma’naviy olamga ko‘chiradi. Lir o‘z saltanatini taqsimlashda qizlaridan faqat bitta narsani — sevgini so‘z bilan ifodalab berishni talab qiladi. Bu talabning o‘ziyoq insoniy tuyg‘ularni moddiylashtirishga bo‘lgan noto‘g‘ri urinishdir. Zero, cheksiz muhabbatni cheklangan so‘zlar qolipiga sig‘dirishga harakat qilish — tuyg‘uning asl mohiyatini o‘ldirish bilan barobardir.

Gonerilya va Regananing soxta, balandparvoz nutqlari Lir uchun ma’naviy "tuzoq" bo‘lib xizmat qiladi. Gonerilya so‘zdan hokimiyatga erishish quroli sifatida foydalanib:

"Bir sevgiki aytmoq uchun so‘z yetishmaydi, / Barchasidan yuksak qo‘yib sizni sevaman" (Shekspir V. Qirol Lir. – T.: 2012. – 12-b.) — deya qasam ichadi. Bu jumlalar ortida nafrat yashiringan bo‘lsa-da, Lir ularni haqiqat deb qabul qiladi. Adabiyotshunos olim Muhammadjon Xolbekov yozganidek: "Lir o'z qizlaridan muhabbat izhorini emas, balki o'zining mutlaq hokimiyatini tasdiqlovchi qulona itoatkorlik va xushomadgo'ylikni kutgan edi" (Xolbekov M. O‘zbekistonda shekspirshunoslik. – T., 2008. – 45-b.).

Bu yerda qirolning fojiasi — uning quloqlari faqat o‘zi xohlagan shirin yolg‘onlarni eshitishga o‘rganib qolganligida namoyon bo‘ladi. Kordeliyaning "Hech narsa, podshohim" (14-b.) degan qisqa va qat’iy javobi esa asardagi eng mazmunli haqiqat sadosidir. Chunki haqiqiy sadoqat tilning uchida emas, qalbning tubida yashaydi. Lir esa buni anglamaydi. Najmiddin Komilov ta'kidlaganidek: "Chin so‘z — ruhning ozuqasi, yolg‘on va xushomad esa inson ko‘nglini ko‘r qiluvchi pardadir" (Komilov N. Tafakkur karvonlari. – T., 1999. – 116-b.).

Lir faqatgina hamma narsasidan ayrilib, dahshatli bo‘ron ichida qolgandagina so‘zning tashqi po‘stlog‘ini yorib o‘tadi. U endi saroydagi yasama madhlarni emas, tabiatning vahshiy va xolis sadosini eshitadi. "Menga 'ha' va 'yo'q' deganlar aslida mening kimligimni bilishmagan..." (98-b.) deya iqror bo‘lishi — bu insonning ruhan uyg‘onishidir.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, Shekspirning ushbu fojiasi bugungi kun uchun ham nihoyatda dolzarbdir. Biz yashayotgan axborot asrida "yaltiroq so‘zlar" va "yasama imidjlar" dunyosi Lir davridagidan ham kuchliroq ta’sirga ega. Ijtimoiy tarmoqlar, reklama va manipulyativ texnologiyalar insonni xuddi Lir kabi xushomad asiriga aylantirib qo‘ymoqda. Bugun ham ko‘pincha insonning asl amali emas, balki uning chiroyli gapirishi, o‘zini ko‘rsata bilishi birinchi o‘ringa chiqib qolmoqda.

Lir qismati bizni ogohlantiradi: so‘zning tashqi bezagiga ishonish ma’naviy tanazzulga olib keladi. Kordeliyaning jimligi bugungi shovqinli dunyoda "jim turib ham sadoqatli bo‘lish" mumkinligini eslatadi. Zero, so‘z — bu shunchaki muloqot vositasi emas, balki insonning ichki dunyosini ochuvchi yoki yopuvchi imtihondir. Shekspir ta’kidlaganidek, haqiqat sadosi qanchalik og‘ir bo‘lmasin, u insonni yolg‘onlar bo‘ronidan qutqarib qoluvchi yagona najot yo‘lidir.

Adabiyotlar

1. Shekspir V. Qirol Lir. Fojia / G‘afur G‘ulom tarjimasi. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2012.
2. Komilov N. Tafakkur karvonlari. – Toshkent: Ma’naviyat, 1999.
3. Xolbekov M. O‘zbekistonda shekspirshunoslik. – Toshkent: Fan, 2008.
4. Karimov N**.** Shekspir olami. – Toshkent: Yosh gvardiya, 1990.
5. Ibrohimov A**.** Milliy ma’naviyat asoslari. – Toshkent: O‘zbekiston, 2004